

Inventarizacija Perivoja kralja Petra Krešimira IV u Osijeku

Stanković, Gabrijela Rebeka

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:122842>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Gabrijela Rebeka Stanković

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Hortikultura

Inventarizacija Perivoja kralja Petra Krešimira IV u Osijeku

Završni rad

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Gabrijela Rebeka Stanković

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Hortikultura

Inventarizacija Perivoja kralja Petra Krešimira IV u Osijeku

Završni rad

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Gabrijela Rebeka Stanković

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Hortikultura

Inventarizacija Perivoja kralja Petra Krešimira IV u Osijeku
Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. mag. ing. agr. Alka Turalija, mentor
2. prof. dr. sc. Edita Štefanić, član
3. prof. dr. sc. Zlatko Puškadija, član

Osijek, 2018.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Hortikultura
Gabrijela Rebeka Stanković

Završni rad

Inventarizacija Perivoja kralja Petra Krešimira IV

Sažetak: Perivoj kralja Petra Krešimira IV drugi je po veličini perivoj u Gradu Osijeku sa 24 200 m². Nastao je 1935. godine te je zakonom zaštićen kao spomenik parkovne arhitekture. Upravo zato ga se mora posebno istraživati i čuvati. Cilj ovog rada je inventarizirati sve biljne vrste te infrastrukturne i vrtno elemente koji se nalaze u perivoju. Determinirane biljne vrste uspoređene su sa popisom vrsta Dragice Gucunski iz 1958. godine. Rezultati usporedbe su razlika od 29 kojih više nema te 5 novih biljnih vrsta koje su nove u perivoju jer u povijesti tamo nisu opisane. Također, uočeni su problemi u njihovom rasporedu i održavanju. Popisani su i drugi, vrtni elementi perivoja čije stanje treba popraviti ili im povećati broj s obzirom na veličinu samog perivoja. Takva inventarizacija je preduvjet povijesne studije i studije obnove koje je neophodno napraviti.

Ključne riječi: perivoj, inventarizacija, biljne vrste, vrtni elementi, obnova

27 stranica, 2 tablice, 0 grafikona, 19 slika, 8 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Horticulture

Final work

Inventorization of King Petar Krešimir IV Park

Summary: King Petar Krešimir IV Park is the second largest park in City of Osijek with 24 200 m². It was made in 1935. and it is legally protected as a monument of park architecture. That is the reason why it must be specially explored and preserved. The goal of this paper is to inventorize all plant species, infrastructure and garden elements in the park. All determined plant species are compared with an inventory that was made by Dragica Gucunski in 1958. Upon comparison the results show there are 29 missing and 5 new plant species which were previously absent from the park. Also, there are perceived problems with the plant layout and their conservation. There are other documented garden elements of the park, whose condition needs to be repaired or added, considering the size of the whole park. That kind of inventorization is the precondition for the historical and restorative study which must be done.

Keywords: park, inventorization, plant species, garden elements, restoration

27 pages, 2 tables, 0 figures, 8 references

Final work is archived in Library of Faculty of agrobiotechnical sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Datum obrane:

SADRŽAJ

1.UVOD	1
1.1. Cilj istraživanja.....	1
2.MATERIJALI I METODE	2
3.REZULTATI I RASPRAVA	3
3.1. Povijesni pregled Perivoja kralja Petra Krešimira IV.....	3
3.2. Inventarizacija biljnih vrsta i usporedba s povijesnim predloškom.....	5
3.3. Infrastruktura, vrtna plastika i vrtno tehnički elementi.....	14
3.4. Metode održavanja i obnove.....	18
4.ZAKLJUČAK	21
5.POPIS LITERATURE	22

1. UVOD

Perivoj kralja Petra Krešimira IV drugi je po veličini iz cjeline *Perivoja hrvatskih velikana* s površinom od 24 200 m². Sadašnji naziv dobio je po jednom od najslavnijih hrvatskih vladara porijeklom iz dinastije Trpimirović, koji je tijekom svoje vladavine obnovio teritorij i snagu starog, hrvatskog kraljevstva. Jedini je osječki perivoj izgrađen sa slogovima francuske vrtne arhitekture. Ima pejzažnu osnovu, ali i historicističke elemente, s renesansnim i romantičarskim obilježjima koji se ogledaju u bogatstvu različitih biljnih vrsta te njihovom koloritu. Perivoj se nalazi gotovo u samom centru Osijeka te pripada Gradskoj četvrti Gornji grad. Sa sjeverne je strane omeđen dvoredom dvije vrste javora ,a glavnom ulicom, Europskom avenijom, odijeljen je od Perivoja kralja Tomislava-najvećeg osječkog perivoja. Na istočnoj se strani prostire Zagrebačka ulica, u kojoj se preko puta ovog perivoja nalazi Dom zdravlja, koji ga dijeli od Perivoja kralja Držislava. Južni dio je u Ulici kralja Zvonimira u kojoj se nalazi Sokolski dom, a zapadni dio omeđen je stambenim blokom. Sa svake od tih strana omeđen je i drvoredom u kojem prevladava gorski javor (*Acer pseudoplatanus* L.) i javor mliječ (*Acer platanoides* L.).

Zakonom o zaštiti prirode zaštićen je 1973. godine kao spomenik parkovne arhitekture. S obzirom na to, perivoj se mora čuvati i obnavljati, ali niti jedna se mjera ne bi trebala poduzeti bez prethodnih istraživanja i potvrde struke .Međutim, još uvijek perivoj nema povijesne studije, kao niti studije obnove, koje je što hitnije potrebno izraditi.

1.1. Cilj istraživanja

U perivoju se nalazi 35 različitih biljnih vrsta koje obuhvaćaju drveće, grmlje te cvjetne vrste. Cilj istraživanja je determinacija i opis vitalnosti biljnih vrsta kao i stanja svih sadržaja perivojne cjeline: staza, elemenata infrastrukture, vrtne tehnike i vrtne plastike.

2. MATERIJALI I METODE

Ovaj rad pisan je u Word 2010. Korištena je sva dostupna literatura i projektna dokumentacija iz Gradske knjižnice i Državnog arhiva u Osijeku te nekih stranica interneta. Na terenu su korištene metode opažanja i usporedbe pojedinih biljnih vrsta. Mobilnim uređajem su fotodokumentirani neki dijelovi perivoja, ali je i korišten interaktivan vodič čiji kodovi se nalaze u samom perivoju. Rad je podijeljen u nekoliko dijelova: u prvom se dijelu opisuje povijesna geneza perivoja, dok je unutar drugog dijela sadržana inventarizacija s opisom vitalnosti biljnih vrsta, a unutar trećeg dijela navedena je istražena infrastruktura, vrtnotehnički elementi, a završni dio obuhvaća metode održavanja i obnove perivojnih cjelina.

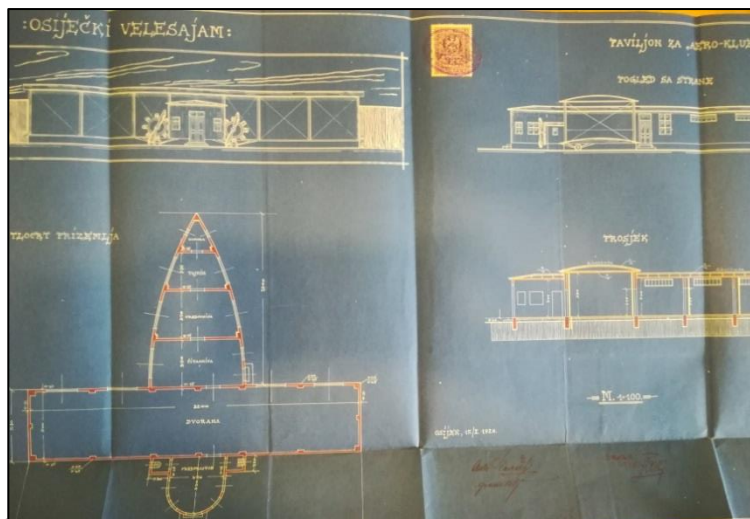
3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Povijesni pregled Perivoja kralja Petra Krešimira IV

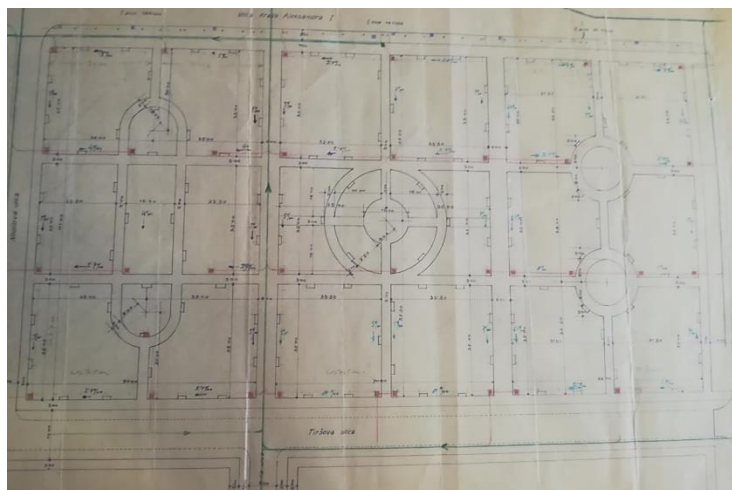
Grad Osijek danas je četvrti po veličini u Hrvatskoj, a krajem 18. stoljeća bio je naš najveći grad sa 8000 stanovnika. Tako je već tada nastojao slijediti najveća europska središta poput Beča i Pariza pa su nastali sljedeći perivoji : Paradenplatz (Trg sv. Trojstva), Gradski perivoj, Generalski vrt te Pukovnijski vrt, odnosno današnji Perivoj kralja Petra Krešimira IV (Gucunski, 2002.).

Perivoj kralja Petra Krešimira IV kroz povijest je, kako se mijenjala vlast, i sam perivoj mijenjao nazive. Prvobitno je bio dio nekadašnjeg Pukovnijskog vrta koji je nastao sredinom 18. stoljeća. Početkom 20. stoljeća vrt se počinje parcelirati. Na temelju Zaključka Gradskog zastupstva 2.7.1913. godine određeno je da se trg na kojem su tada stajale kuće Korenić, Bosanac i Lehram ima zvati Vijećnički trg (Gucunski, 2002.). Ime je dobio prema Gradskoj vijećnici čija je gradnja na tom trgu tada tek bila planirana.

Vijećnički trg bio je mjesto različitih gradskih zbivanja, na kojem se u budućnosti planirala izgraditi zgrada kazališta. Nacrti iz prve polovice 20. stoljeća govore o održavanju velesajma na Vijećničkom trgu (slika1.). Na trgu je 1934. godine projektiran, a 1935. godine izgrađen perivoj po uzoru na francusku arhitekturu, s tri glavna dijela pravilnih geometrijskih oblika (slika 2. i slika 3.). Godine 1934. dobiva naziv Nodilov trg, a 1937. godine mijenja naziv u Trg oslobođenja i ujedinjenja. Potom se 1941. godine ponovno vraća naziv Nodilov trg, koji zadržava sljedećih 5 godina pa 1946. godine postaje Park maršala Tita. Taj naziv ostaje sve do uspostave Republike Hrvatske kada 1992. godine dobiva sadašnji naziv, to jest Perivoj kralja Petra Krešimira IV (Sršan, 2001.).

Slika1. Projekt održavanja velesajma na Vijećničkom trgu
 Izvor : HR-DAOS-10 Gradsko poglavarstvo
 Osijek,građevinski ured

Slika2. Originalni nacrt perivoja na Vijećničkom trgu
 iz 1934.godine
 Izvor : HR-DAOS-495 Zbirka planova i nacrta, mapa
 49

3.2. Inventarizacija biljnih vrsta i usporedba s povijesnim predloškom

3.2.1. Povijesna geneza inventarizacija Perivoja kralja Petra Krešimira IV

S obzirom da povijesna studija perivoja još nije izrađena, ne postoje točni podaci o izvornom stanju perivoja u vrijeme njegova nastanka. Djelomičan izgled možemo vidjeti samo s nekih starih razglednica grada Osijeka (Slika 3. i Slika 4.). Na njima se mogu zamijetiti još danas postojeći drvoreći, ali i neke vrste koje u perivoju više nisu prisutne poput nekih vrsta palmi. Također, primjećuju se i bijele, željezne klupe koje su bile originalno postavljene u perivoju.

Slika 3. Razglednica perivoja

Izvor:

http://www.gskos.unios.hr/index.php/razglednice_grada_osijeka/

Slika 4. Razglednica perivoja

Izvor :

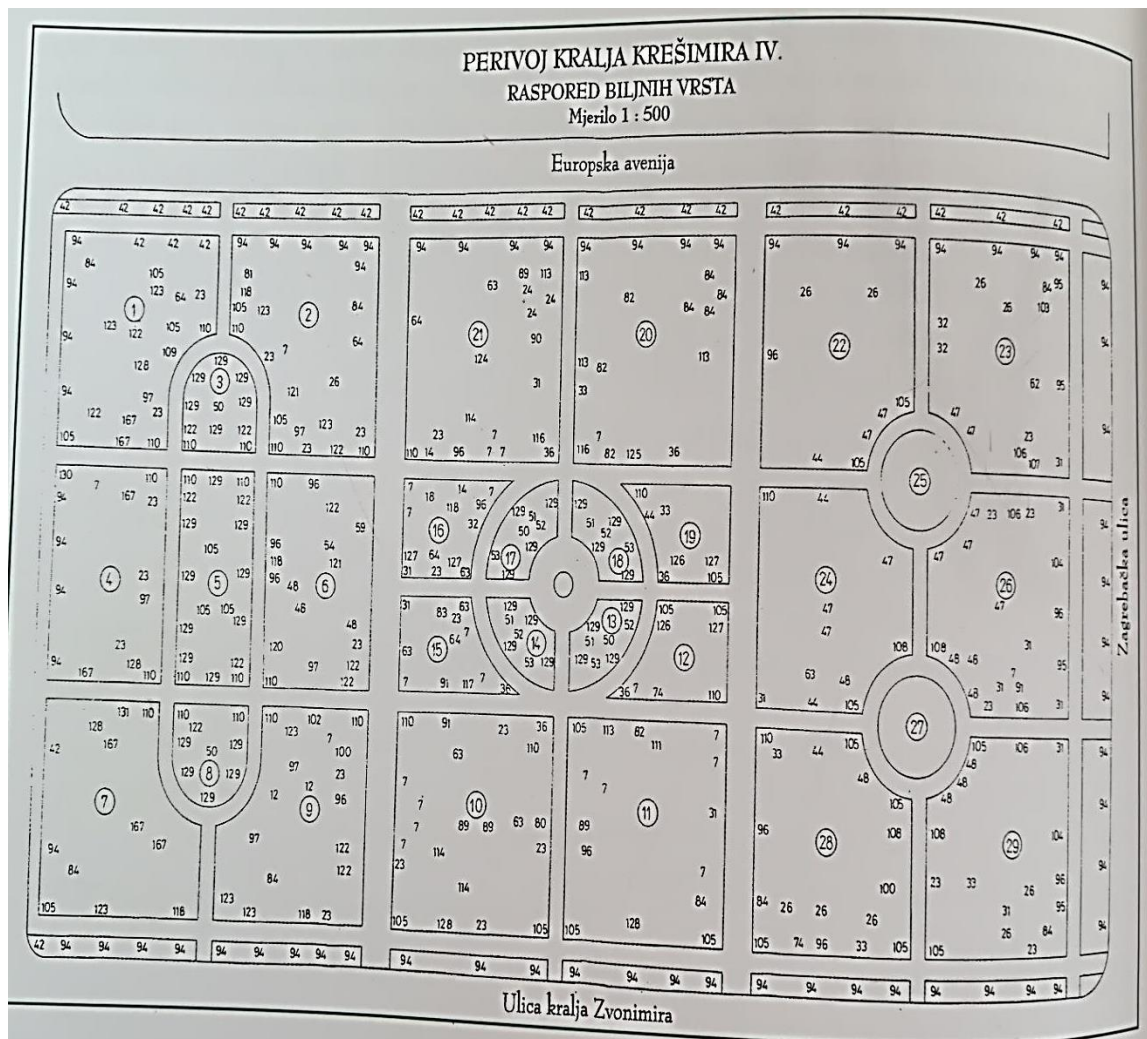
http://www.gskos.unios.hr/index.php/razglednice_grada_osijeka/

Najstariji popis biljnih vrsta potječe iz 1958. godine, a izradila ga je Dragica Gucunski (Tablica 1.) zajedno s grafičkim prikazom zatečenog stanja (slika 5).

Tablica 1. Situacija 1958. godine, biljne vrste odredila Dragica Gucunski
Izvor : Gucunski D. (2002.) : Osječki perivoji i drvoredi. Državni arhiv u Osijeku

Latinski naziv	Hrvatski naziv	Broj u tlocrtu
<i>Philadelphus coronarius</i>	Obični pajasmin	44
<i>Populus italica</i>	Jablan	84
<i>Picea pungens var. glauca Klosteri</i>	Plava smreka	103
<i>Paulownia imperialis</i>	Prstenasta paulovnja	62
<i>Catalpa bignonioides</i>	Katalpa	26
<i>Forsythia suspensa</i>	Obična forzicija	33
<i>Taxus baccata</i>	Tisa	31
<i>Spiraea Douglassii</i>	Suručica	104
<i>Betula pendula</i>	Obična breza	7
<i>Prunus serrulata var. Hisakura</i>	Japanska trešnja	48
<i>Yucca filamentosa</i>	Končasta juka	105
<i>Spiraea sorbifolia</i>	Sorbarija	108
<i>Exochorda grandiflora</i>	Kineski bisernjak	109
<i>Quercus robur var. fastigiata</i>	Hrast lužnjak stupasti	110
<i>Pinus nigra</i>	Crni bor	63
<i>Hibiscus siriacus</i>	Vrtni hibiskus	106
<i>Celtis australis</i>	Obični koprivić	111
<i>Symphoricarpos racemosus</i>	Biserak	82
<i>Deutzia crenata</i>	Hrapava deucija	80
<i>Sophora japonica</i>	Japanska sofora	89
<i>Crataegus monogyna</i>	Jednoplodni glog	112
<i>Spiraea opulifolia</i>	Pucavac	113
<i>Acer negundo</i>	Negundovac	114
<i>Ligustrum ovalifolium</i>	Japanska malolisna kalina	115
<i>Morus alba var. pendula</i>	Bijeli dud žalosni	116
<i>Rhus typhina</i>	Kiseli ruj	117
<i>Juniperus sabina</i>	Somina	36
<i>Koelreuteria paniculata</i>	Metličasta kelreuterija	83
<i>Fraxinus excelsior</i>	Bijeli jasen	93
<i>Viburnum opulus sterile</i>	Crvena hudika	118
<i>Thuja occidentalis</i>	Zapadnjačka tuja	167
<i>Malus spectabilis</i>	Jabuka	97
<i>Cornus mas</i>	Crveni drijen	102
<i>Berberis Thunbergii var. purpurea</i>	Thunbergova žutika	100
<i>Verbenaceae Vitex agnus castus</i>	Prstasta konopljika	120
<i>Prunus avium</i>	Trešnja	121

<i>Chamaecyparis Lawsoniana</i>	Lawsonov pačempres	122
<i>Corylus avellana</i>	Obična ljeska	59
<i>Thuja gigantea</i>	Golema tuja	123
<i>Sambucus nigra</i>	Crna bazga	74
<i>Rosa Elsa Poulsen</i>	Ruža	50
<i>Fagus silvatica var. purpurea</i>	Crvenolisna bukva	124
<i>Rosa gloria mundi</i>	Ruža	51
<i>Cornus sanguinea</i>	Sviba	125
<i>Paeonia officinalis</i>	Obični božur	71
<i>Sophora japonica var. pendula</i>	Japanska sofora viseća	126
<i>Fraxinus excelsior var. pendula</i>	Bijeli jasen viseći	127
<i>Cydonia japonica</i>	Japanska dunja	96
<i>Phyladelphus grandiflorus</i>	Velikocvjetni pajasmin	75
<i>Hibiscus siriacus Duchess Braband</i>	Hibiskus Duchess Braband	107
<i>Larix decidua</i>	Europski ariš	128
<i>Buxus sempervirens</i>	Šimšir	129
<i>Syringa vulgaris</i>	Jorgovan	64
<i>Acer dasycarpum</i>	Srebrnolisni javor	24
<i>Juniperus virginiana</i>	Virginijska borovica	130
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Gorski javor	42
<i>Juniperus communis</i>	Obična borovica	131
<i>Weigela florida DC</i>	Vajgelija	81
<i>Prunus padus</i>	Sremza	14
<i>Rosa Frensham</i>	Ruža	52
<i>Rosa Fashion</i>	Ruža	53
<i>Spiraea Wanhouttei</i>	Wanhouttei-ova suručica	23
<i>Prunus cerasifera</i>	Crvenolisna šljiva	47

Slika 5. Tlocrt perivoja s označenim biljnim vrstama iz Tablice 1.
Izvor : Gucunski D. (2002.) : Osječki perivoji i drvoredi. Državni arhiv u Osijeku

Detaljna inventarizacija perivojne cjeline izrađena je nakon 26 godina što je 6 godina dulji period nego je to zakonom određeno, a izradio ju je I. Kolarić 1984. godine (Gucunski, 2002.). Analizirano stanje se je uvelike razlikovalo u odnosu na 1963. godinu : broj ukrasnog drveća bio je manji za 42 komada, a ukrasnog grmlja za 1 164 komada, dok je površina cvjetnih skupina bila veća za 188 m², a površina staza se povećala za 831 m² (Gucunski, 2002.). Katastar zelenih površina grada Osijeka počeo je s izradom 2014. godine, te je stanje perivoja prisutno i na internetskim stranicama.

3.2.2 Inventarizacija izrađena unutar ciljeva rada, 2018. godine

Uz pomoć Zelenog katastra Grada Osijeka i knjige Imenik drveća i grmlja iz 2001. godine autora Želimira Borzana, determinirane su biljne vrste u Perivoju kralja Petra Krešimira IV

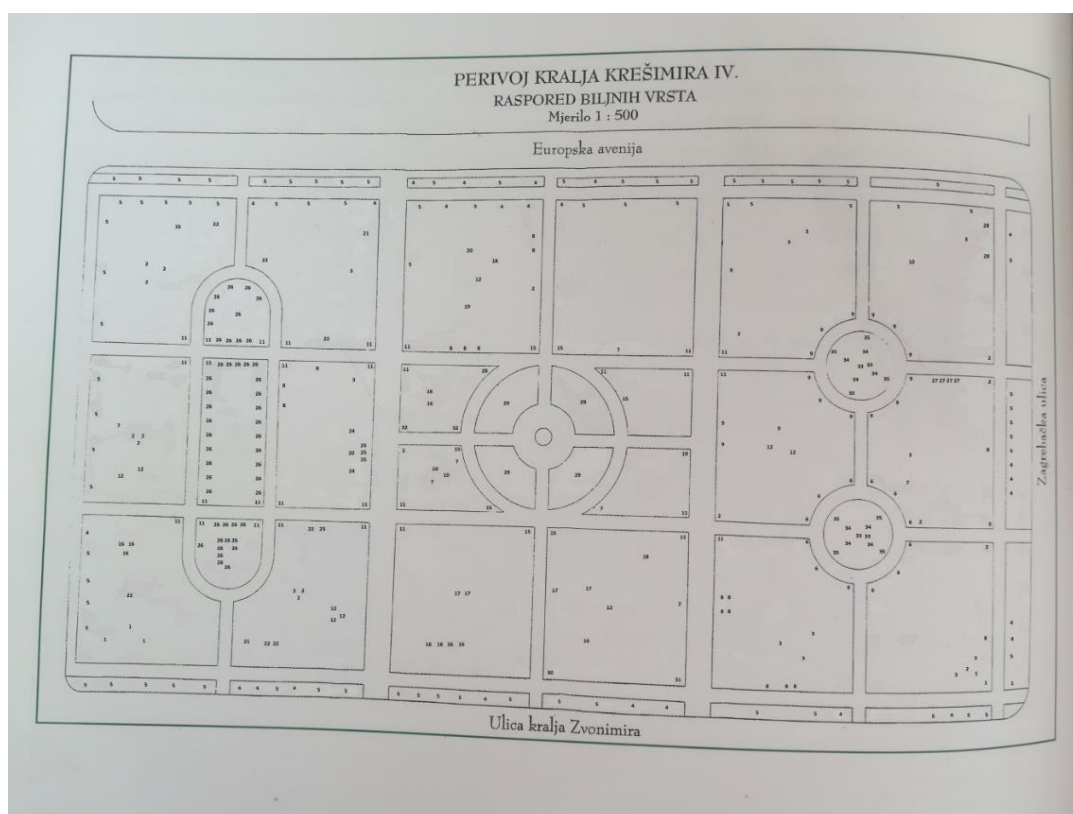
u 2018. godini i izrađen je snimak cjelovitog postojećeg stanja, što je i cilj ovog rada, a što je prikazano unutar Tablice 2 i slike 6. Također je izvršena usporedba stanja iz 1958. godine i 2018. godine, kako bi se vidjela dinamika obnove ili nestajanja biljnih vrsta unutar perivojne cjeline.

Tablica 2. Situacija 2018. godine, biljne vrste odredila Gabrijela Rebeka Stanković

Izvor : Perivoj kralja Petra Krešimira IV i Zeleni katastar Grada Osijeka

Latinski naziv	Hrvatski naziv	Broj u tlocrtu
<i>Populus nigra var. italica</i>	Jablan	1
<i>Taxus baccata</i>	Tisa	2
<i>Catalpa bignonioides</i>	Katalpa	3
<i>Acer platanoides</i>	Javor mliječ	4
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Gorski javor	5
<i>Prunus serrulata</i>	Japanska trešnja	6
<i>Betula pendula</i>	Obična breza	7
<i>Cydonia japonica</i>	Japanska dunja	8
<i>Prunus cerasifera</i>	Crvenolisna šljiva	9
<i>Paulownia imperialis</i>	Prstenasta paulovnja	10
<i>Quercus robur var. fastigiata</i>	Hrast lužnjak stupasti	11
<i>Pinus nigra</i>	Crni bor	12
<i>Exochorda racemosa</i>	Kineski bisernjak	13
<i>Celtis australis</i>	Obični koprivić	14
<i>Morus alba var. pendula</i>	Bijeli dud žalosni	15
<i>Larix decidua</i>	Europski ariš	16
<i>Sophora japonica</i>	Japanska sofora	17
<i>Fraxinus excelsior</i>	Bijeli jasen	18
<i>Acer negundo</i>	Negundovac	19
<i>Fagus silvatica var. purpurea</i>	Obična bukva	20
<i>Syringa vulgaris</i>	Jorgovan	21
<i>Thuja gigantea</i>	Golema tuja	22
<i>Cornus mas</i>	Crveni drijen	23
<i>Chamaeciparis Lawsoniana</i>	Lawsonov pačempres	24
<i>Corylus avellana</i>	Obična lijeska	25
<i>Buxus sempervirens</i>	Šimšir	26
<i>Spiraea Wanhouttei</i>	Wanhouttei-ova suručica	27
<i>Acer campestre</i>	Javor klen	28

<i>Rosa fashion</i>	Ruža	29
<i>Crataegus monogyna</i>	Jednoplodni glog	30
<i>Carpinus betulus</i>	Obični grab	31
<i>Koelreuteria paniculata</i>	Metličasta kelreuterija	32
<i>Canna indica</i> L.	Kana	33
<i>Celosia carmina</i> L.	Pijetlova krijesta	34
<i>Artemisia stelleriana</i> L.	Ukrasni pelin	35

Slika 6. Tlocrt perivoja s označenim biljnim vrstama iz Tablice 2.
Izvor : biljne vrste odredila Gabrijela Rebeka Stanković

Usporedbom situacije iz 1958. i 2018. godine, vidljiva je velika razlika u čak 29 biljnih vrsta koje u posljednjoj inventarizaciji nedostaju. Biljne vrste koje su tijekom godina nestale, a nisu obuhvaćene obnovom: *Philadelphus coronarius*, *Picea pungens* var. 'Glauca Klosteri', *Forsythia suspensa*, *Spiraea Douglassii*, *Yucca filamentosa*, *Spiraea sorbifolia*, *Hibiscus syriacus*, *Hibiscus siriacus Duchess Braband*, *Symphoricarpus racemosus*,

Deutzia crenata, *Spiraea opulifolia*, *Ligustrum ovalifolium*, *Ruhs typhina*, *Juniperus sabina*, *Viburnum opulus sterile*, *Thuja occidentalis*, *Malus spectabilis*, *Berberis Thunbergii* var. 'Purpurea', *Vitex agnus*, *Prunus avium*, *Sambucus nigra*, *Cornus sanguinea*, *Paeonia officinalis*, *Phyladelphus grandiflorus*, *Acer dasycarpum*, *Juniperus communis*, *Weigela florida* DC, *Prunus padus* i *Rosa 'Frensham'*. S druge strane, posađene su neke vrste kojih prije 60 godina u perivoju nije bilo, a to su : *Acer campestre*, *Carpinus betulus*, *Canna indica* L., *Celosia carmina* L. i *Artemisia stelleriana* L. .

Raspored biljaka ostao je vrlo sličan. Kao što je već spomenuto, ovaj perivoj se sastoji od 3 glavna geometrijska oblika, a svaki od njih određuje posebna vegetacija. U prvom dijelu pretežito je sađena crnogorica. Tu se ističu veliki primjerci pačempresa (*Chamaeciparis lawsoniana*), goleme tuje (*Thuja gigantea*) i europski ariš (*Larix decidua*). Prepoznatljivi drvoređi javora mliječa (*Acer platanoides*) te gorskog javora (*Acer pseudoplatanus*) nalaze se sa svake rubne strane perivoja. Stupasti hrast lužnjak (*Quercus robur* var. 'Fastigiata', slika 7.), vrsta je hrasta koji je simbol Slavonije te je zastupljen u sjeverozapadnom dijelu perivoja, poredan u drvoređu uz centralne križne aleje. U tom je dijelu uvelike zastupljen i, posebno oblikovan šimšir (*Buxus sempervirens* (Slika 8.) u vidu topijara¹. Također sa zapadne strane, prije su bila zastupljena i stabla ukrasnih jabuka (*Malus spectabilis*), kojih danas više nema.

Slika 7. *Quercus robur* var.
'Fastigiata'
Izvor : snimila G.R.Stanković

Slika 8. *Buxus sempervirens*
Izvor : snimila G.R. Stanković

¹ Topiar (franc.)- topijar, označava strogo oblikovanu formu geometrijskih oblika šišanil biljnih vrsta (npr. stožac, piramida, kugla, vitica i sl.) šimšira, tise, kaline i dr.

U drugom dijelu, odnosno samom središtu perivoja, nalazi se fontana koju okružuju 4 dijela s velikim ružičnjacima. Ti ružičnjaci su okruženi nasadima u kojima se nalaze viseći oblici bijelog žalosnog duda (*Morus alba var. pendula*) i obične breze (*Betula pendula*). Prije je bilo zastupljeno više visećih oblika poput japanske sofore (*Sophora japonica var. pendula*) i bijelog jasena (*Fraxinus excelsior var. pendula*) te ih je zato potrebno nadoknaditi. Od grmova tu se nalaze crveni drijen (*Cornus mas*) i jednoplodni glog (*Crataegus monogyna*). Od drveća treba spomenuti obični kopriivić (*Celtis australis*), običnu bukvu (*Fagus sylvatica var. purpurea*) te negundovac (*Acer negundo*). Vrste kojih više u ovom dijelu nema su : biserak (*Symphoricarpos racemosus*), svib (*Cornus sanguinea*), te sremza (*Prunus padus*). Treći dio perivoja pun je različitoga ukrasnog grmlja i drveća, kao i cvjetnih vrsta. Rod *Spiraea* nekada je bio zastupljen sa četiri vrste : *S. Wanhouttei*, *S. douglasii*, *S. opulifolia* i *S. sorbifolia*. Danas se od navedenih vrsta u perivoju pojavljuje samo *Spiraea Wanhouttei*. U istočnom dijelu perivoja, uz druge drvenaste vrste, zastupljene su voćne i cvjetne vrste. Dva cvjetna ronda postavljena su paralelno u liniji horizontalne glavne šetnice, presijecana okomitim križnim šetnicama i zasađena slijedećim biljnim vrstama sezonskog cvijeća: *Canna indica* L., *Celosia carmina* L. i *Artemisia stelleriana* L. (Slika 9.), no cvjetni se slogovi i kompozicija mijenjaju svake godine, te takvim pristupom tekućeg održavanja ronda, perivoj ostavlja uvijek novi i zanimljivi doživljaj. Unutar jedne vegetacijske godine, sezonsko se cvijeće mijenja dva puta godišnje. Proljetnice koje se sade u jesen poput maćuhica (*Viola tricolor*) i tulipana (*Tulipa sp.* (Slika 10.)). Rondo sa sjevernije strane pravilno okružuje dvanaest stabala crvenolisne šljive (*Prunus cerasifera*), a s južne strane nalazi se drugi cvjetni rondo istog izgleda i veličine, no njega okružuju dvanaest stabala japanske trešnje (*Prunus serrulata*). Taj dio perivoja, s različitim cvjetnim vrstama i japanskom trešnjom čiji su cvjetovi ružičaste boje, najšareniji je pa prema tome i najuočljiviji u proljeće. Nadalje, taj istočni dio su nekada činile i neke druge vrste kojih u cijelom perivoju više nema: kineski bisernjak (*Exochorda grandiflora*), hrapava deucija (*Deutzia crenata*) i velikocvjetni pajasmin (*Philadelphus grandiflorus*). Uz sve navedene biljne vrste, perivoj prekriva i velika površina košenih travnjaka, koji u svom sastavu imaju neke biljne vrste koje su naznaka podivljialosti travne površine, no one se u modernoj krajobraznoj arhitekturi prihvaćaju radi biološke raznolikosti koja se u današnje vrijeme mora očuvati. Biljne vrste koje nalazimo unutar travnjaka su: tratinčica (*Bellis perennis*), maslačak (*Taraxacum officinale*), ljubica (*Viola odorata*), ajuga (*Ajuga reptans*), sitnoicvjetna djetelina (*Trifolium pratense*), trifolium repens i dr.

Francuski stil realiziran je samo izgledom tlocrta, dok raspored biljnih vrsta više ne prati u potpunosti strogu pravilnost u razvijanju simetrije, a topijari su prerasli i poprimili oblik nepravilnih grmova ili su u potpunosti nestali..

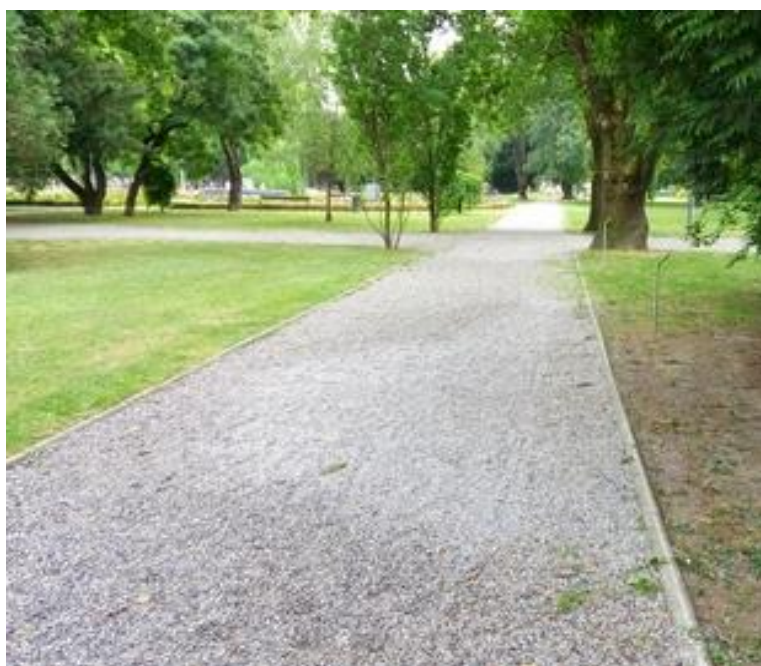
Slika 9. Cvjetni rondel s tri biljne vrste
Izvor : snimila Gabrijela Rebeka Stanković

Slika 10. Cvjetni rondel s različitim biljnim
vrstama poput maćuhica i tulipana
Izvor :
http://www.osijek031.com/osijek.php?najava_id=56976

3.3. Infrastruktura, vrtna plastika i vrtne tehnički elementi

Perivoj kralja Petra Krešimira IV presijeca velika površina, pravocrtno izvedenih staza. Sve staze koje se nalaze u unutrašnjosti perivoja prekrivene su sipinom (Slika 11.), a ostale, vanjske staze omeđene ulicama, su betonske. Staze su postavljene križno i okomito na ronda i imaju izlaz na sve četiri strane svijeta. Zapadno i istočno postoje dva izlaza, a sjeverno i južno čak tri izlaza iz perivoja.

Slika 11. Staze prekrivene sitnim šljunkom

Izvor:

http://www.osijek031.com/osijek.php?najava_id=569

Nadalje, u perivoju se nalazi 28 uličnih svjetiljki, što nije dovoljno da tijekom noći dobro osvijetle cijeli perivoj. Naime, perivoj se prostire na gotovo 25 000 m², te u prosjeku na svakih 900 m² dolazi samo jedna svjetiljka. Njihov raspored i održavanje također nije primjeren, jer ih na nekim dijelovima uopće nema, a neke ne rade.

Od vrtne plastike, u perivoju se nalazi 30 klupa i 14 kanti za smeće. Klupe su nove, u dobrom su stanju te su raspoređene po cijelom parku. Međutim, s obzirom da nisu pričvršćene za tlo, mogu se premještati kao što to neki posjetitelji perivoja i rade (Slika 12.). Pri obnovi vrtne plastike napravljena je greška jer prije svake obnove treba izraditi

projekt obnove, koji mora biti sukladan izvornom projektu nastalom sredinom 18. stoljeća, a prema kojem su klupe bile bijele sa željeznim okvirima (D. Gucunski, 2002.).

Slika 12. Razmještene klupe u perivoju
Izvor : snimila Gabrijela Rebeka Stanković

U odnosu na klupe vidljivo je smanjen broj kanti za otpatke, kojih je u perivoju premalo i prerijetko se prazne, te se smeće brzo puni i one izgledaju neuredno. Na svakih 1800 m² nalazi samo jedna kanta za smeće. Iako je perivoj zaštićen u kategoriji kulturne baštine, unutar perivoja dozvoljena je šetnja kućnih ljubimaca, te se na travnjacima često susreću psi bez brnjice, slobodnog kretanja, što dovodi do ugroze šetača, ali i biljka. Dovođene kućnih ljubimaca u perivoj s kategorijom tako visoke zaštite mora biti strogo zakonski reguliran tj, psi se moraju šetati na povodcu i uz brnjicu, a njihov se izmet mora redovito sakupljati. Unutar perivoja postoji samo jedna kanta takve namijene, što je prema broju posjetitelja perivoja koji dolaze u šetnju sa psima, premalo.

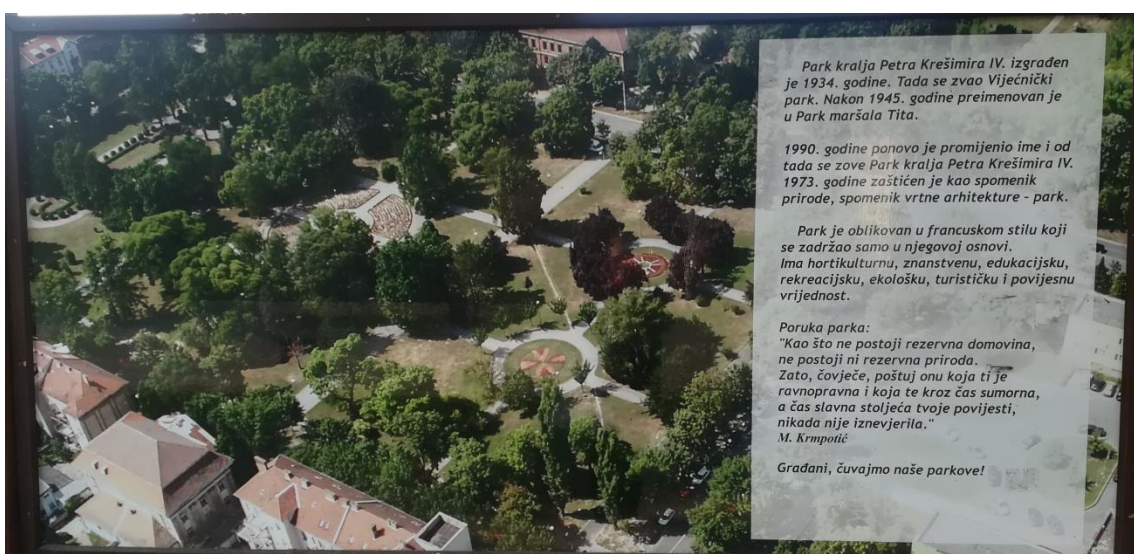
S južne strane perivoja, na ulazu iz Ulice kralja Zvonimira nalazi se ploča s imenom perivoja. S druge, odnosno sjeverne strane je 2015. godine postavljena ploča s porukom o važnosti očuvanja i posjećenosti perivoja (slika 14.). Perivoj kralja Petra Krešimira IV prati svjetske trendove tehnologije pa je tako 2015. godine u perivoj postavljen interaktivni vodič (Slika 15.) u kojem je svaka biljna vrsta određena kodom, cijeli perivoj je obrađen u GIS formi (geografski informacijski sustav), a skidanjem mobilne aplikacije može se pratiti pojedina biljna vrsta. Međutim, problem je što projekt nije u potpunosti dobro

izvršen pa većina biljnih vrsta nema svoje oznake, a neke su i krivo postavljene (Slika 16.).

Od vrtnotehničkih elemenata unutar Perivoj kralja Petra Krešimira IV nalazi se fontana i to u samom središtu perivoja i predstavlja glavni izgrađeni akcent. Naziva se *Fontanom prijateljstva*, a Gradu Osijeku darovana je od Grada Pečuha u znak prijateljstva (slika 13.).

Slika 13. *Fontana prijateljstva* u središtu perivoja
Izvor : snimila Gabrijela Rebeka Stanković

Slika 14. Info ploča s porukom o važnosti očuvanja perivoja
Izvor : snimila Gabrijela Rebeka Stanković

Slika 15. Interaktivni vodič postavljen 2015. godine
Izvor : snimila Gabrijele Rebecka Stanković

Slika 16. Krivo postavljena oznaka
Izvor : snimila Gabrijele Rebecka Stanković

3.4. Metode održavanja i obnove

Uz već spomenute nepravilnosti vezane za samu infrastrukturu i vrtni mobilijar, postoje i problemi u organsko-biološkoj komponenti. Naime, mnogim biljkama je potrebno bolje i češće održavanje jer se suše. Za to je najbolji primjer šimšir (*Buxus sempervirens*), koji je u velikom broju jedinki zastupljen u zapadnom dijelu perivoja. Ova biljna vrsta je u perivoju stilistički oblikovana s vrlo pravilno postavljenim rasporedom jedinki. Međutim, na mnogim se dijelovima biljke počinju sušiti (Slika 17.) pa te sušce treba ukloniti ili bolje zaštititi. U istom dijelu perivoja nalazi se i bijeli jasen (*Fraxinus excelsior*) koji je zahvaćen napadom štetnika pa se tkivo lišća suši i nekrotizira (Slika 18.). Također, u perivoju se nalaze i drvenaste biljne vrste čija kora deformirana i puknuta (Slika 20.). Isto tako, postoje i panjevi odrezanih stabala koje bi svrdlom trebalo ukloniti.

Slika 17. Šimšir koji se na dijelovima sve više suši
Izvor : snimila Gabrijela Rebeka Stanković

Slika 18. Bijeli jasen zahvaćen napadom štetnika
Izvor : snimila Gabrijela Rebeka Stanković

Slika 19. Panj kojeg svrdlom treba ukloniti
Izvor : snimila Gabrijela Rebeka Stanković

S obzirom na navedene probleme nepravilnog održavanja perivoja, a uzimajući u obzir činjenicu da je Perivoj kralja Petra Krešimira IV zakonom zaštićen kao spomenik parkovne baštine, potrebno je učiniti određene metode obnove. Cilj je obnove povijesne parkovne arhitekture da se sačuva od propadanja i oštećenja, a u metode obnove ubrajamo : konzervaciju, revitalizaciju, restauraciju, rekonstrukciju, rekonpoziciju te repliku (Šćitaroci, 1992.). U ovome slučaju, prvenstveno je potrebno napraviti potpunu povijesnu studiju perivoja da bi se moglo znati koje metode se i na koji način trebaju primijeniti. Većinom se koristi više različitih metoda obnove, vrlo rijetko samo jedna. To je u onom slučaju kada je perivoj toliko očuvan da nije potrebna nijedna druga intervencija, osim održavanja. Dakle, s obzirom na uočene probleme s postojećim i nestalim biljnim vrstama, kao i s vrtnim mobilijarom, za Perivoj kralja Petra Krešimira IV potrebno je primijeniti više različitih metoda obnova.

4. ZAKLJUČAK

Provedena je detaljna inventarizacija biljnih vrsta te popis ostalih infrastrukturnih i vrtних elemenata u Perivoju kralja Petra Krešimira IV u Osijeku. Popisano je trideset i pet različitih biljnih vrsta. Biološka raznolikost i povijesno naslijeđe ogledaju se u odnosu crnogorice i bjelogorice te raznih vrsta grmlja i cvijeća. U usporedbi s povijesnim predloškom kojeg je napravila Dragica Gucunski 1958. godine, očituje se razlika u dvadeset i devet vrsta kojih u perivoju više nema. Također su determinirane i neke nove vrste, njih pet, koje se u prošlosti u perivoju nisu pojavljivale. Raspored biljne strukture ostao je sličan originalnom, ali i on se s vremenom mijenjao. Neke perivojne biljke su u lošem stanju zbog napada štetnika i neprimjerenog održavanja pa se moraju primijeniti bolje mjere uzgoja i očuvanja istih. Nadalje, postoje problemi i s vrtnom plastikom kao što su klupe koje bi trebalo zamijeniti klupama sličnim u doba nastanka perivoja. Isto tako, gledajući na veliku površinu Perivoja kralja Petra Krešimira IV, količina ulične rasvjete i kanti za smeće je premala .

Odnos prema strogo šticećenim kulturnim dobrima perivojne arhitekture nije zadovoljavajući. Ne poštuju se pravila ponašanja sukladna važećoj legislativi, a izostaju i glavni dokumenti prema kojima bi se obnova, ali i pravilno tekuće održavanje mogli izvoditi. Stoga je nužno urediti pravilnike ponašanja i održavanja takve kulturne baštine, koja danas, nažalost, svakim danom sve više propada.

5.POPIS LITERATURE

Knjige :

1. Borzan, Ž. (2001.) : Imenik drveća i grmlja, latinski, hrvatski, engleski. Hrvatske šume, Zagreb, 485.
2. Gucunski, D. (2002.) : Osječki perivoji i drvoredi. Državni arhiv u Osijeku, Osijek, 119.
3. Obad Šćitaroci M. (1992.) : Hrvatska parkovna baština-zaštita i obnova. Školska knjiga, Zagreb, 215.
4. Rauš, Đ. (1977.) : Stari parkovi u Slavoniji i Baranji. Hortikultura, Split, 142.
5. Stršan, S. (2001.) : Ulice i trgovi Grada Osijeka. Državni arhiv u Osijeku, Osijek, 113.

Internetske stranice :

1. Institut za GI <http://zelenikatastar.osijek.hr/zelenikatastar/Default.aspx> (28.8.2018.)
2. Osijek 031 http://www.osijek031.com/osijek.php?najava_id=56976 (3.9.2018.)
3. Gradska knjižnica Osijek
http://www.gskos.unios.hr/index.php/razglednice_grada_osijeka/ (3.9.2018.)